

Pünkösd ünnepe

Jövel, Szentlélek Úristen!

A Szentlélek kitöltésének ünnepén érezheti meg a gyülekezet, hogy a mai egyház és az egykor Jeruzsálemben megtért háromezer ember egyazon közösségnek részei. A Szentlélek ébreszti a hitet: ő képes Isten igéjévé tenni az igehirdetés emberi szavait, és hit által válhat szentséggé az, amit Krisztus Urunk egyházára hagyott.

Pünkösd ünnepének epistolája ApCsel 2,1–13, mely a jeruzsálemi közösséget felkavaró élményt írja le. Az evangélium (Jn 14,23–31) központi gondolata: „*A Pártfogó pedig, a Szentlélek, akit az én nevemben küld az Atya, ő tanít majd meg titeket mindenre, és eszetekbe juttat mindent, amit én mondtam nektek.*” (26. vers)

A vasárnap graduáléneke a *Jövel, Szentlélek Úristen* (EÉ 229), melynek első versszakát konfirmációs istentiszteleteken, tanévnyitókon és máskor is gyakran éneklük gyülekezeteink; egyszer egy évben mindhárom versszakát végigénekelhetjük.

A *Komm, Heiliger Geist, Herre Gott* forrása egy, a középkori egyházban is használatos német strófa, mely latin előképre vezethető vissza: *Antiphona in vigilia pentacostes*, amelyet Németországban a 11. század óta énekeltek. Ezt a versszakot *Luther Márton* két új versszakkal egészítette ki; az ének valószínűleg 1524 pünkösdjén keletkezett. Az *Asztali beszélgetésekben* úgy fogalmaz: maga a Szentlélek sugallta a szöveget és a dallamot. A középkori strófa nyolcsoros (+Alleluja) szerkezete megmaradt, a szótagszám pedig már nem ingadozik: az utolsó kivételével nyolc szótagosak a sorok.

A legkorábbi magyar forrás az *Eperjesi graduál* (1635). Az itt található versfordítás a 17. század nyelvének szép és erőteljes példája; megfelelően tükrözi az eredeti mondanivalót, a Szentlélek egybegyűjtő erejét, valamint Krisztus tanításának kizárólagosságát.

A magyar nyelvű énekeskönyvek, egyedülálló módon, nem az eredeti dallamot veszik át, hanem egy dór/eol magyar dallammal párosítják Luther költeményének fordítását. Ennek szerkezete más, mint a németé, a szótagszám és a rímképlet viszont megegyezik. (Az Eperjesi-dallam néhány ponton eltér az általunk ismert verziótól.)

A dallam a *d-a-d'* hangok köré rendeződik. A kvinten indulva a felső váltóhanggal bővíti a hangkészletet, majd az alaphangon zár. Később kimozdul ebből a szűk ambitusból: a kvintről fellendül a csúcshangra, amelyet azzal is kiemel, hogy mindkét hang hosszabb értékű, ellentétben az eddigi sorokkal. A zárlat méltóságteljesen a szeptimről ereszkedik alá. Elmondhatjuk: ez a magyar kompozíció méltó arra, hogy Luther szövegét hordozza.

Jelenlegi énekeskönyvünk a dallamot *Kolozsvár 1744-re* hivatkozva, valójában az 1774-es debreceni énekeskönyvet követve adja közre. A különböző ütemmutatókkal való próbálkozás azt bizonyítja, hogy ezek a régi magyar dallamok ellenállnak minden ilyen törekvésnek. Éppúgy, mint a Luther-dallamok többségénél, csak az egy sor–egy egység jelenthet valódi tagolást.

A ének *eredeti* dallamára *J. S. Bach* két nagyszabású orgonaművet írt: egy fantáziát, amely virtuóz zenei szövet alatt a pedálban hozza a dallamot és egy imitációs szerkesztésű feldolgozást, melyet díszített cantus firmus koronáz meg (*Lipcsei korálok*, BWV 651–652).

Pünkösd énekünk 18. századi változatával kívánunk áldott ünnepet! „Jövel, Szentlélek Úristen, / Töltsd be szíveinket éppen / Mennyei szent ajándékkal, / Szívbeli szent buzgósággal, / Melynek szentséges ereje / Nyelveket egyező hitre / Egybegyűjtte sok népeket, / Kik, mondván, így énekeljenek: / Alleluja, alleluja. // Te, szentségnek új világa, / Igédnek vezérlj útjára, / Taníts téged megismernünk, / Istent Atyánknak neveznünk. / Órizz hamis tudománytól, / Hogy mi ne tanuljunk mástól, / És ne legyen több más senki, / Hanem Krisztus, kiben kell bízni. / Alleluja, alleluja. // Ó, mi édes vigasztalónk, / Légy kegyes megoltalmazónk, / Hogy maradjunk dolgaidban, / Meg ne szűnjünk háborúnkban. / Erőddel elménket készítsd, / Gyenge szívünket erősítsd, / Hogy halál és élet által / Hozzád siessünk hamarsággal, / Alleluja, alleluja.” (Új Zengedező Mennyei Kar 1743, 179)

ECSEDI ZSUZSA